

Vereinigung Deutschlands, die kulturelle Dominierung und die deutschen Minderheiten in Europa.

Z przedstawionych danych wynika, iż największe obawy przed negatywnymi, głównie gospodarczymi i politycznymi konsekwencjami zjednoczenia Niemiec istnieją wśród studentów polskich, tutaj też panuje największy sceptycyzm co do szans wzajemnego historycznego pojednania; bardziej optymistycznie patrzyli na te problemy studenci z Hradec Králové, choć nie bez obaw przed powrotem problemów mniejszościowych. Całkiem pozbawieni uprzedzeń w tej sferze byli natomiast młodzi Węgrzy i Holendrzy. Wspólne dla wszystkich badanych było podkreślanie przede wszystkim potęgi gospodarczej zjednoczonych Niemiec przy słabszym dostrzeganiu możliwości ich oddziaływania w sferze kultury.

Program obydwu dni konferencji wzbogaciła swobodna i wielowątkowa dyskusja nad wszystkimi przedstawionymi referatami. Pierwszego dnia skupiła się przede wszystkim wokół tradycyjnych problemów historii Niemiec i ich roli w Europie dawniej i obecnie (m.in. poglądy na nacjonalizm, faszyzm, ekspansjonizm, znaczenie cezur 1848, 1871, 1939-1945, 1989 dla stosunków polsko-niemieckich i inne).

W drugim dniu najwięcej kontrowersji (szczególnie wśród gości niemieckich) wzbudził referat poświęcony ideologicznej ekspansji Niemiec w Europie. Polemizując z samym sformułowaniem, prof. J. Kuropka stwierdził, iż o obrazie i prestiżu każdego społeczeństwa decyduje dziś jego prężność ekonomiczna, wyrażająca się w jakości produkcji, zaś pojęcie „ekspansja ideologiczna” odnosił do zupełnie innej epoki.

Zamiarem przedstawionego referatu, jak stwierdził jego współautor, prof. dr E. Hajduk, było jednak przedstawienie tego zjawiska jako obiektywnego, bez wnikania w jego intencje i wartościowania. Stawiał jako otwarty problem, zawierający się w wystrzonym pytaniu: Niemcy w Europie czy niemiecka Europa...?

Materiały z konferencji zostaną opublikowane przez Wydawnictwo WSP w Zielonej Górze; ich publikację zapowiedział też prof. J. Kuropka z Uniwersytetu w Osnabrück. Konferencja została przeprowadzona w języku niemieckim.

Tomasz Nodzyński

ROLA NIEMIEC W EUROPIE — SIŁA I SŁABOŚĆ

Dnia 6 grudnia 1991 r. w Instytucie Zachodnim w Poznaniu odczyt na temat *Rola Niemiec w Europie — siła i słabość* wygłosił dr August Pradetto z *Freie Universität* w Berlinie. Specjalizujący się w problematyce związanej ze stosunkami między Europą Zachodnią a krajami środkowo-wschodniej i południowo-wschodniej części kontynentu prelegent zajmował się ostatnio także procesami przemian w krajach postkomunistycznych, w tym strategiami modernizacji w państwach byłego bloku wschodniego, jak również w krajach rozwijających się. Wygłoszony w Instytucie Zachodnim odczyt dotyczył okresu po upadku europejskich systemów komunistycznych i po zjednoczeniu Niemiec.

Wśród elementów przyczyniających się do wzmocnienia pozycji Republiki Federalnej we wschodniej części Europy A. Pradetto szczególnie zaakcentował znaczenie ogromnego ekonomicznego i dużego demograficznego potencjału Niemiec, mających nadto bardzo dobrą pozycję polityczną. W praktyce nie może zostać podjęta żadna decyzja, która byłaby w istocie skierowana przeciwko Republice

Federalnej. Dodatkową rolę „wzmacniającą” odgrywają też dawne, historyczne powiązania Niemiec z tą częścią kontynentu. Spośród państw Zachodnich Republika Federalna ma także najbardziej ożywione stosunki ekonomiczne z ZSRR i innymi krajami dawnego bloku radzieckiego. Społeczeństwa wschodniej części kontynentu wydają się też w dziele reform orientować na „model niemiecki”. Należy również pamiętać, że Bonn wyraźnie opowiada się za integracją zachodniej i wschodniej części Europy. Duże znaczenie ma także dalsze osłabienie pozycji Wielkiej Brytanii i Francji w związku z dokonaniem zjednoczenia dwóch państw niemieckich. Owo ogólne wzmocnienie Niemiec ma wagę tym większą, iż łączy się w czasie z upadkiem systemów komunistycznych i powstaniem na Wschodzie swoistej próżni.

Do czynników osłabiających pozycję Niemiec A. Pradetto zaliczył przede wszystkim nieoczekiwane ogromne ekonomiczne koszty zjednoczenia. Także kredyty i pomoc niemiecka dla Wschodu osłabia gospodarkę RFN. Trzeba też pamiętać, że problem zadłużenia byłych państw socjalistycznych w największym stopniu dotyczy właśnie Niemcy. Do pewnego stopnia podobnie należy oceniać konsekwencje rozpadu Związku Radzieckiego. Bonn musi również liczyć się z tym, że obecność niemiecka na Wschodzie może popsuć stosunki Republiki Federalnej z jej partnerami z NATO i EWG. Zachodnie obawy przed Niemcami mogą gwałtownie wzrosnąć.

Jest wszelako oczywiste, że dokonująca się obecnie integracja — jedno z najbardziej pozytywnych zjawisk w historii naszego stulecia — ma cechy trwałości. Nowe horyzonty, jakie otworzyły się w 1989 r. sprawiły, że istnieją dziś ogromne pokłady woli współpracy.

Po wygłoszeniu przez prelegenta swych tez rozwinęła się dyskusja, w trakcie której poruszono m.in. problem zadłużenia ZSRR i b. krajów socjalistycznych, kwestię członkostwa innych państw w EWG i stowarzyszenia Polski z tą organizacją, problem braku „klasy średniej” w społeczeństwach naszego regionu, występujące w Republice Federalnej nadzieje i rozczarowania związane ze zjednoczeniem Niemiec oraz stosunek społeczeństwa niemieckiego do kwestii kosztów pomocy dla Wschodu.

Stanisław Zerko

MNIEJSZOŚĆ NIEMIECKA W POLSCE — JEJ MIEJSCE I ROLA W REALIZACJI DOBROŚĄSIEDZKICH STOSUNKÓW MIĘDZY POLSKĄ I NIEMCAMI (SZANSE I ZAGROŻENIA)

Rozpad porządku pojałtańskiego sprawił, że Polacy i Niemcy znaleźli się we wspólnym nurcie przemian społecznych, ekonomicznych i politycznych; przemian, których konsekwencje dotyczą całej Europy. Już choćby ze tego względu w Europie uważnie śledzi się, jak oba narody rozwiązują problemy, na jakie napotykają we wzajemnych stosunkach. Jednym z nich jest proces emancypowania się mniejszości niemieckiej w Polsce.

Problematyce tej poświęcona była konferencja, która odbyła się w dniu 9 grudnia 1991 r. w Instytucie Zachodnim. Organizatorzy postawili pytanie: czy mniejszość niemiecka w Polsce jest źródłem zagrożeń, czy raczej szansą realizacji idei pojednania między obu narodami?

Konferencja została zorganizowana przez Instytut Zachodni, Towarzystwo Spo-